

УДК: 34:7.071(4-672EU)
Bibliid 1451-3188, 17 (2018)
Год XVII, бр. 65, стр. 150–166
Изворни научни рад

ПРАВО ИНТЕРПРЕТАТОРА КАО СРОДНО ПРАВО

др Надежда ЉУБОЈЕВ

др Маријана ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ¹

Апстракт: Предмет рада је право интерпретатора, врсте сродног права, која има посебна својства која га по правној природи и садржини издвајају у простор између ауторског права и осталих сродних права. Право интерпретатора је искључиво право које овлашћује свог носиоца да другоме забрани или дозволи коришћење одређене интерпретације. Оно је једино право које поред имовинскоправних садржи и личноправна овлашћења. Аутори у раду дају хронолошки преглед регулисања сродног права и права интерпретатора у међународном праву и у домаћој легислативи. Такође, указано је на процес усклађивања домаћег законодавства са европским правним тековинама у овој области, као и са обавезама проистеклим из ратификованих међународних докумената и процеса европских интеграција.

Кључне речи: сродна права, права интерпретатора, правна тековина Европске уније.

1) УВОД

Право интерпретатора, као врсте сродног права, има посебна својства која га по правној природи и садржини издвајају у простор између ауторског права и осталих сродних права. Под сродним правима подразумевамо право интерпретатора, право произвођача фонограма, право произвођача видеограма, право произвођача емисије, право произвођача базе података, право првог

---

¹ Технички факултет „Михајло Пупин“ у Зрењанину, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду.

E-mail: nadezda.ljubojev@gmail.com; marijana.dukic.mijatovic@gmail.com

издавача слободног дела и право издавача штампаног издања на посебну накнаду. Термин „сродна права“ је појам који обухвата категорију права која су сродна ауторском праву.² Сродна права су у „сродству“ са ауторским правом на основу извесних сличности и веза које између њих постоје, али су ипак различита од ауторског права, што је разлог да буду у неким аспектима уређена као ауторска права, али у неким и на посебан начин. Основне *сличности* између ауторског права и сродних права су у следећем: *Прво* – ауторско и сродна права чине *право интелектуалне својине*, што значи да за предмет заштите имају интелектуално, нематеријално добро. Заштићено добро, односно предмет заштите права интерпретатора као сродног права је интерпретација. Заштићена добра, односно предмет заштите осталих сродних права јесу: фонограм (звучни снимак), видеограм (видео-снимак), емисија, база података и ауторско дело које је по истеку имовинскоправних овлашћења аутора први пут издато или на други начин саопштено јавности, и штампано издање. С обзиром на то да спадају у права интелектуалне својине сродна праву су, као и ауторско право, углавном *искључивог* и *апсолутног* дејства.³ *Друго* – облици коришћења ауторског дела и предмета заштите сродних права, у техничком и економском смислу, по правилу се поклапају и тиме међусобно условавају. На пример, када се одређено музичко дело саопштава јавности, то, по правилу, чине интерпретатори. Интерпретација је облик коришћења ауторског дела, али и посебан предмет заштите сродних права. Уколико је интерпретација забележена на телесном носачу, емитовање или јавно саопштавање интерпретације са носача звука представља истовремено коришћење ауторског дела, интерпретације и самог фонограма. Ово има за последицу да су носиоци ауторског и сродних права у остваривању својих имовинскоправних овлашћења често упућени једни на друге и морају уредити своје међусобне односе (ускраћивање сагласности, на пример, аутора може онемогућити интерпретатора и произвођача фонограма да остварују своје право). Често није могуће технички раздвојити радње коришћења ауторског дела од радњи предмета заштите сродних права. Међутим, неопходно је нагласити, да и поред елемента сродности са ауторским правом, сродна права су посебна врста интелектуалне својине, која имају специфичне предмете заштите и специфичне субјекте заштите. Поред искључивих имовинскоправних овлашћења, сродна права садрже и одређена релативна имовинскоправна овлашћења, тј. овлашћења на потраживање накнаде од лица која на одређени начин користе предмет заштите. *Треће* –

² Термин „сродна права“ представља превод термина са немачког – *Werwandte Schutzrechte*, у француском језику то су суседна права – *Droits voisins*, на енглеском језику то су такође суседна права – *Neighbouring Rights*, а на италијанском се називају конексним правима – *Dritti connessi*.

³ Ова добра се разликују од телесног носача на коме су забележена, као што су на пример: ЦД, магнетна трака или диск и сл., која нису предмет заштите.

сродна права су преносива, осим личних права интерпретатора. Имовинскоправна овлашћења интерпретатора као и сва остала сродна права подлежу ограничењима. Зато захваљујући сличностима ауторског права и сродних права, на велики број правних питања која се тичу сродних права аналогно се примењују правила ауторског права.⁴ Различитост сродних права од ауторског права је у следећем: сродна права су посебна врста права интелектуалне својине која имају своје специфичне предмете заштите, различите од ауторског дела, и специфичне субјекте заштите. Ако се изузме интерпретатор као субјект заштите, који је физичко лице (или група физичких лица – ансамбл) које својим личним ангажовањем и духовним својствима обликује своју интерпретацију и даје стваралачки допринос интерпретацији кроз лични, оригинални печат, сви остали субјекти сродних права су привредни субјекти. Дакле, ако изузмемо право интерпретатора, можемо констатовати да су субјекти сродних права продуценти – физичка и правна лица која нису духовни ствараоци, већ обављају одређену привредну делатност. Пошто је реч о привредној активности, сродна права, са изузетком права интерпретатора, у функцији су заштите одређене привредне делатности. Самим тим ова права садрже само имовинскоправна овлашћења. Искључива имовинскоправна овлашћења из сродних права овлашћују своје носиоце да другоме забране или дозволе коришћење предмета заштите. Ипак, круг тих овлашћења је знатно ужи од имовинскоправних овлашћења у ауторском праву, и обухвата само оне облике коришћења предмета заштите који не само да су типични него и економски најзначајнији за овај предмет заштите. Једино право интерпретатора садржи искључива *личноправна* и *имовинскоправна* овлашћења. Такође, права сродна ауторском праву временски су ограниченог трајања.

2) МЕЂУНАРОДНОПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ

Потреба за међународноправним регулисањем сродних права дошла је до изражаја педесетих година XX века, да би 1961. године, у Риму, била донета међународна Конвенција о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију, названа Римском конвенцијом.⁵ Иако је наша

⁴ Аналогија постоји у погледу појмова као што су “објављивање” и издавање, затим у погледу радњи коришћења предмета заштите (умножавање, стављање у промет, давање у закуп, емитовање и др.), као и у погледу института исцрпљења (конзумације) права. Такође, аналогија постоји у погледу ограничења субјективног права у виду потпуне суспензије имовинскоправних овлашћења и у виду законске лиценце. (Видети: Зоран Миладиновић, *Право интелектуалне својине*, Крагујевац, 2009; Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, Правни факултет у Београду, 2013).

⁵ Закон о потврђивању Међународне конвенције о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 13/2002).

земља била једна од потписница ове конвенције, права уметника извођача⁶, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију у нашој земљи била су законски регулисана и пре ратификације ове конвенције.⁷

У области заштите сродних права постоји неколико конвенција од којих је најзначајнија Конвенција о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију (Римска конвенција, у даљем тексту: РК) закључена 1961. године у Риму. РК представља основни извор међународноправне заштите у области сродних права. Наша земља је ратификовала ову конвенцију 2002. године, чиме је она постала обавезујући акт. Дакле, ратификацијом 2002. године, формалноправно РК је постала извор међународноправне заштите сродних права у Републици Србији. РК могу да приступе само земље Бернске и Светске уније, што се оправдава суштинским разлогом да може да се правно заштити интерпретација неког ауторског дела само ако је ауторско дело претходно правно заштићено одредбама Бернске конвенције, односно Универзалне конвенције. РК уређује један део материје сродних права: право репродуктивних уметника (интерпретатора), право произвођача фонограма и право радиодифузних организација (произвођача емисија). Право произвођача видеограма и право произвођача база података нису обухваћена одредбама РК. Конвенција се заснива на принципима националног третмана странаца и минималних права. Под националним третманом подразумевају се права која држава уговорница одобрава припадницима Конвенције, које она иначе признаје по свом националном законодавству интерпретаторима, домаћим држављанима – за извођења која се врше или су први пут снимљена или емитована на њеној територији, произвођачима фонограма, својим држављанима – за фонограме који су први пут објављени или снимљени на њеној територији, и радиодифузним организацијама чије се седиште налази на њеној територији – за радио-емисије емитоване од стране радио-станица које се налазе на њеној

---

⁶ Термин интерпретатор је уведен Законом о ауторском праву из 1998. године, и заменио је термин уметник-извођач. С обзиром на то да се термином извођење не обухватају глумци који представљају дела, термин интерпретатор шири је и обухвата све облике представљања и извођења дела.

⁷ У упоредном ауторском праву, права сродна ауторском праву предвиђена су у законима о ауторском праву појединих земаља прилично рано. Тако је аустријски закон о ауторском праву из 1936. године заштити сродних права посвећивао одредбе којима се штити извођење, рецитовање и представљање уметника извођача (параграф 66–88). Италијански закон из 1941. године поред уметника извођача познаје и категорију произвођача радио-емисије, док чехословачки закон из 1965. године сродним правима штити права уметника извођача, произвођача фонограма и предузећа за радио-дифузију (Војислав Спаић, *Теорија ауторског права и ауторско право у СФРЈ*, Загреб, Београд, Чаковец, 1983, стр. 17).

територији. Минимала права интерпретатора састоје се у њиховом праву да спрече емитовање или друго саопштавање јавности свог директног извођења, снимање неснимљеног извођења и репродукцију снимка у одређеним случајевима. РК не признаје искључиво право интерпретаторима – уметницима извођачима, над коришћењем њихових снимљених интерпретација, али препушта земљама чланицама да својим националним прописима признају ово право.⁸ Произвођачи фонограма имају право да забране или дозволе умножавање својих фонограма. Радиодифузне организације имају право да забране или дозволе другима реемитовања својих емисија, снимање њихових емисија на телесни носач, умножавање неовлашћено учињених записа и јавно саопштавање њихових емисија путем радио и ТВ мреже постављене на јавним местима на којима се наплаћује улазница.⁹ Приликом приступања РК, свака држава може ставити резерву на одређене одредбе. Одредбе на које се може ставити резерва тичу се, у првом реду, услова и садржине заштите произвођача фонограма, а у мањој мери заштите радиодифузних организација. РК предвиђа да државе чланице имају право да закључују и посебне споразуме о заштити сродних права, под условом да ти споразуми нису у супротности са РК, или да предвиђају права већа од оних које је предвидела РК. Друга значајна конвенција из области заштите сродних права је Конвенција о заштити произвођача фонограма од недозвољеног умножавања њихових фонограма названа Женевском конвенцијом (у даљем тексту: ЖК), која је закључена 1971. године у Женеви, а коју је наша земља ратификовала 2002. године.¹⁰ Ова конвенција је настала 60-их година XX века као одговор на процват међународне неовлашћене индустријске производње и продаје фонограма. Тај вид пиратства није могао бити ефикасно сузбијен на основу РК, јер је у то време у чланству био релативно мали број држава. Тако је на иницијативу Међународне федерације фонограмске индустрије (IFPI) дошло до усвајања новог међународног инструмента специјализованог за заштиту права произвођача фонограма. Према томе, ова специјализована конвенција представља ефикасније правно средство у борби против пиратерије у фонограмској индустрији и садржи савременија правна решења. Конвенција не предвиђа изричито начело националног третмана, већ утврђује минимални стандард заштите произвођача фонограма у земљама чланицама. Поред наведених конвенција,

⁸ Ploman W., Hamilton E., Clark, L., *Copyright: Intellectual Property in the Information Age*, London 1980, p. 73.

⁹ „Под емитовањем се подразумева само бежично емитовање, јер у време доношења Конвенције жично (кабловско) емитовање није било правно релевантно“ (Видети: Весна Бесаровић, *Интелектуална својина*, Београд 2011, стр. 389).

¹⁰ Конвенција о заштити произвођача фонограма од недозвољеног умножавања њихових фонограма – Женевска конвенција („Сл. лист СРЈ“ – *Међународни уговори*, 13/2002).

од значаја су: ТРИПС, Европски споразум о заштити телевизијских емисија (Стразбуршки споразум) и Уговор о интерпретацијама и фонограмима Светске организације за интелектуалну својину. ТРИПС регулише и област сродних права, предвиђа дужне рокове заштите за интерпретаторе, произвођаче фонограма и произвођаче емисија. Европски споразум о заштити телевизијских емисија (Стразбуршки споразум) закључен је 1960. године у Стразбуру и више пута је ревидиран. То је регионални споразум држава чланица Европског савета, отворен за приступање. Наша држава није чланица овог Споразума који се заснива на два основна принципа: начелу националног третмана и минималних права. Субјекти заштите су произвођачи телевизијских емисија који припадају једној од држава чланица или који емитују своје емисије са територије једне од чланица. Овај споразум није у супротности са одредбама РК, али он предвиђа већа права за произвођаче ТВ емисија и по свом садржају представља посебан, специјализован извор међународног сродног права. Уговор о интерпретацијама и фонограмима (УИФ) усвојен је 1996. године.¹¹ Донела га је Светска организација за интелектуалну својину (*World Intellectual Property Organization – WIPO*) у Женеви, као међународни инструмент за заштиту интерпретатора и произвођача фонограма.¹² УИФ је ступио на снагу 2002. године, а наша земља га је ратификовала. УИФ се у једном броју чланова позива на одредбе РК, и на тај начин је повезан са РК. Ипак, УИФ није надградња над системом успостављеним путем РК, већ је паралелни инструмент заштите, који допуњава празнине ове конвенције. Отуда, чланство у УИФ није условљено чланством у РК, већ је УИФ отворен за приступање свим државама које су чланице WIPO, без обзира на то да ли су истовремено чланице РК. УИФ почива на принципима националног третмана и минималних права.¹³ Заштићена лица

¹¹ Уговор о интерпретацијама и фонограмима („Сл. лист СРЈ“ – *Међународни уговори*, 13/2002).

¹² Уредба о ратификацији Конвенције о оснивању светске организације за интелектуалну својину („Сл. лист СФРЈ – *Међународни уговори и други споразуми*“, бр. 31/72 и „Сл. лист СФРЈ – *Међународни уговори*“, бр. 4/86 - др. уредба).

¹³ Многа од ових права су већ била предвиђена РК и ТРИПС-ом. Новину представља увођење нових личних права као минималних: право на назначење имена приликом сваког облика јавног саопштавања интерпретације и право на супротстављање свакој измени интерпретације која може нашкодити његовој репутацији. Предвиђено је и релативно (неискључиво) минимално право за интерпретаторе и произвођаче фонограма на јединствену накнаду у случају емитовања или другог јавног саопштавања (које обухвата и интернет и друге сличне начине коришћења фонограма на месту и у време које корисник изабере) фонограма на коме је забележена интерпретација. Обвезник плаћања је радиодифузна организација или други корисник таквог фонограма (Видети: Весна Бесаровић, *Интелектуална својина*, оп. cit., стр. 369-370).

су интерпретатори и произвођачи фонограма који испуњавају исте оне услове који су прописани у РК. Између осталог, државе чланице су обавезне да обезбеде ефикасна правна средства за санкционисање неовлашћеног коришћења интерпретација и фонограма.¹⁴

3) ПРАВО ИНТЕРПРЕТАТОРА

Сви памте многе интерпретације музичких дела, филм или позоришни комад и због саме интерпретације, извођења, које носи у себи елементе личноправног и имовинског карактера. У научној теорији се износи да се пре настанка механичких средстава за регистрацију и репродукцију звука и слике сматрало да за интерпретацију није потребна посебна правна заштита. Појавом средстава за механичку репродукцију мења се схватање о пролазности извођења књижевних и уметничких дела, будући да једно извођење може да се региструје и поново репродукује неограничени број пута.¹⁵ Деведесетих година прошлог века, после дугих дискусија о овом питању, Закон о ауторском праву признаје и штити ово право.¹⁶ Даље измене и допуне Закона о ауторском и сродним правима (ЗАСП) имале су за циљ успостављање ефикаснијег система правне заштите ауторског и сродних права.¹⁷

Субјект права

Субјект права је *интерпретатор*. То је физичко лице које се лично ангажује на интерпретацији ауторског дела (музичар, глумац, играч, пантомимичар, певач, диригент). Међутим, круг лица која се стваралачки ангажују на интерпретацији шири је од круга лица која својим личним ангажовањем непосредно чине одређено ауторско дело доступним другима. Тако, према општеприхваћеном ставу у упоредном праву, *диригент* и *позоришни редитељ* имају статус интерпретатора. Насупрот томе, лица која пружају само технички допринос интерпретацији дела нису интерпретатори. Постоје случајеви кумулације својства аутора дела и интерпретатора истог дела у истом лицу. То

¹⁴ Надежда Љубојевић, Синиша Варга, *Заштита компјутерског програма, са основама Ауторског и патентног права*, Универзитет у Новом Саду, Зрењанин, 2014.

¹⁵ „Временом се трагало за адекватним видом заштите како би се интерпретаторима гарантовало право на резултате њиховог рада, а нарочито право на материјалне ефекте искоришћавања њиховог рада од стране различитих категорија корисника.“ Весна Бесаровић, *Интелектуална својина*, op. cit., стр. 354.

¹⁶ Закон о ауторском праву (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 21/1990).

¹⁷ Закон о ауторском и сродним правима (“Сл. гласник РС”, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012 и 29/2016 –одлука УС).

се најчешће дешава кад је аутор дела истовремено и интерпретатор тог дела (композитор сам изводи своје дело). Односи између два или више интерпретатора који учествују у интерпретацији једног дела уређују се сходном применом одредаба које се односе на коауторе.¹⁸ У пракси је чест случај да у интерпретацији одређеног ауторског дела учествује више лица (нпр. дует, трио, хор, симфонијски оркестар, ансамбл и сл.).¹⁹ У теорији се износи да је међу првим правним системима који су имали законе о заштити интерпретатора, односно сродних ауторских права, била Велика Британија. Закон о заштити драмских и музичких дела из 1925. године предвиђао је правну заштиту за интерпретаторе дајући им искључиво право располагања над њиховим регистрованим интерпретацијама књижевних и музичких дела на средствима за репродукцију. Права интерпретатора су заштићена и у Италији, Законом о заштити драмских и музичких дела из 1925. године. Немачки закон из 1965. године пружа правну заштиту сродним правима и посебно интерпретаторима, регулишући њихов правни статус, право искоришћавања уметничке интерпретације итд.²⁰

Предмет заштите

Предмет заштите је интерпретација. Под интерпретацијом се подразумева духовна творевина, интелектуално (нематеријално) добро које настаје личним ангажовањем интерпретатора ради звучног, визуелног, односно звучно-визуелног саопштавања ауторског дела јавности.²¹ Зато се у теорији сматра да

¹⁸ ЗАСП члан 113 став 3.

¹⁹ У литератури се износи да је у пракси чест случај да у интерпретацији одређеног ауторског дела учествује више лица (нпр. дует, трио, хор, симфонијски оркестар, ансамбл и сл.). При томе се разликују две категорије скупа субјеката истог интерпретаторског права, и два различита правна режима којима они подлежу. Једну категорију чине коинтерпретатори, чији су међусобни односи, као и односи према трећим лицима, уређени аналогно коауторским односима. Другу категорију чини ансамбл. Ансамбл постоји кад одређено ауторско дело интерпретира група интерпретатора коју, поред диригента и солиста, сачињава више од пет лица (ансамбл сачињава одређени број лица које национални закон одреди, у Републици Србији је више од пет лица). Суштина је да су, када је у питању ансамбл, односи између ансамбла и трећих лица у погледу вршења и заштите интерпретаторског права знатно једноставнији него односи коинтерпретатора и трећих лица. Наиме, ансамбл уређује своје односе са трећим лицима преко заступника ансамбла, који не мора бити члан ансамбла. Он не мора бити ни интерпретатор, али он мора бити овлашћен (опуномоћен) за заступање вољом већине чланова ансамбла (Видети: Зоран Миладиновић, *Право интелектуалне својине* op. cit., стр. 244).

²⁰ Весна Бесаровић, *Интелектуална својина*, op. cit., стр. 334.

²¹ Реч интерпретација води порекло од латинске речи *interpretatio* и значи тумачење, објашњавање, што указује на то да интерпретатор, саопштавајући ауторско дело даје

је интерпретирање „радња која се састоји у ангажовању човека да личним изражајним могућностима саопшти на звучни или звучно-визуелни начин одређени духовни садржај.“²² Духовни садржај који се интерпретира мора бити ауторско дело, без обзира да ли је оно заштићено или је у тренутку интерпретирања рок ауторско правне заштите за њега већ истекао. Али сама интерпретација није ауторско дело за себе иако је резултат стваралачког рада.²³ Право интерпретатора, као врсте сродног права, има *посебна својства* која га, по правној природи и садржини, издвајају између ауторског права и осталих сродних права. Интерпретатор саопштавајући ауторско дело својим личним духовним својствима обликује своју интерпретацију и тако јој даје *лични и оригинални печат*, због чега се интерпретације истог дела, а различитих интерпретатора, разликују. Такође, на основу овог својства, право интерпретатора је слично ауторском праву. Право интерпретатора, као и ауторско право, садржи искључива личноправна и имовинскоправна овлашћења. Притом, треба нагласити да интерпретација не мора бити уметничка, нити мора садржати било каква друга квалитативна својства која се цене у тзв. репродуктивној уметности. Постоје ауторска дела која се по својој природи не могу интерпретирати, а поједина ауторска дела настају истовремено са интерпретацијом.

Садржина права

Садржину права интерпретације чине искључива личноправна и имовинскоправна овлашћења. Право интерпретатора је *једино* сродно право које поред *имовинскоправних* садржи и *личноправна* овлашћења. То је резултат чињенице да је интерпретатор физичко лице, а интерпретација резултат интелектуалног рада у којем се исказују индивидуална својства интерпретатора. То значи да интерпретатор има одређене личне интересе у вези са својом интерпретацијом, који су заштићени искључивим овлашћењима. *Личноправна овлашћења* интерпретатора су: овлашћење на признање својства интерпретатора одређене интерпретације; овлашћење интерпретатора да његово име буде на прикладан начин назначено на сваком примерку снимка његове интерпретације, односно приликом сваког облика коришћења његове интерпретације, изузев ако је то, с обзиром на конкретни облик искоришћавања, технички немогуће или нецелисходно; овлашћење за заштиту

известан лични печат том саопштавању (Видети: Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, op. cit., стр. 83).

²² Ibid., стр. 83.

²³ Бесаровић, В., Жарковић, Б., *Интелектуална својина*, књига друга: Међународни уговори, Досије, Београд, стр. 335.

интегритета интерпретације; овлашћење на супротстављање недостојном коришћењу интерпретације. У погледу садржине набројаних овлашћења постоји потпуна аналогија са одговарајућим личноправним овлашћењима аутора. Ако више интерпретатора учествује у интерпретацији једног дела, остваривање моралних права једног интерпретатора не може бити на штету интереса других интерпретатора.²⁴ *Имовинскоправним овлашћењима* штите се економски интереси интерпретатора. Од њих већина је искључивог и апсолутног карактера, док су нека релативноправног карактера.²⁵ Искључива имовинскоправна овлашћења интерпретатора су:

а) Овлашћење на снимање интерпретације и умножавање снимка интерпретације. Ово је кључно овлашћење за заштиту интереса интерпретатора у вези са коришћењем интерпретације у телесном облику.

б) Овлашћење на стављање у промет примерка интерпретације. Ово овлашћење је потпуно аналогно овлашћењу на стављање у промет примерка ауторског дела. Према овом овлашћењу, искључиво је интерпретатор овлашћен да другоме дозволи или забрани да ставља у промет примерак његове интерпретације.

в) Овлашћење на давање у закуп примерка интерпретације. Интерпретатор има овлашћење да дозволи или забрани другоме давање у закуп примерка интерпретације аналогно овлашћењу аутора у ауторском праву. Ако интерпретатор уступи произвођачу фонограма или видеограма своје искључиво овлашћење на давање примерака интерпретације у закуп, он је овлашћен на потраживање дела накнаде коју овај остварује давањем у закуп примерака интерпретације. Он се овог права не може одрећи.

г) Овлашћење на истовремено преношење интерпретације путем техничких уређаја као што су звучник и екран, публици која се налази изван простора у коме се интерпретирање врши уживо. Ово овлашћење је потпуно аналогно овлашћењу на преношење извођења или представљања ауторског дела.

д) Овлашћење на емитовање интерпретације уживо. У ауторскоправној литератури се износи: „Емитовање је основни облик привредног коришћења интерпретације у бестелесном облику“. За разлику од аутора, интерпретатор нема генерално искључиво овлашћење на емитовање интерпретације. Овлашћење интерпретатора на емитовање ограничено је само на тзв. емитовање уживо (нпр. директни радио или ТВ пренос позоришне представе

---

²⁴ ЗАСП члан 115.

²⁵ Поред моралних права, интерпретатор ужива и искључива и неискључива имовинска права. Ова права предвиђена су РК, одредбама ТРИПС-а, УИФ Светске организације за интелектуалну својину из 1996. године и Директивом ЕУ о сродним правима.

и сл.). Интерпретатор снимањем своје интерпретације на фонограм или видеограм губи искључиво овлашћење на емитовање те интерпретације са снимка, а у случају емитовања интерпретације са издатог фонограма, интерпретатор има релативно овлашћење на потраживање накнаде од произвођача фонограма.²⁶

ђ) Овлашћење на јавно саопштавање снимљене интерпретације жичним или бежичним путем, на начин који омогућава појединцу индивидуални приступ интерпретацији са места и у време које он одабере.

Неискључива имовинскоправна овлашћења.

Основни услов за постојање ових овлашћења је да је интерпретација снимљена на фонограм уз сагласност интерпретатора, при чему се неискључива (релативна) имовинскоправна овлашћења свODE на овлашћења на потраживање накнаде за поједине облике коришћења интерпретације снимљене на фонограм. То су:

а) Овлашћење на потраживање накнаде за емитовање снимљене интерпретације;

б) Овлашћење на потраживање накнаде за јавно саопштавање снимљене интерпретације која се емитује (нпр. саопштавање путем радио-апарата постављеног на јавном месту као што је возило јавног превоза, ресторан и сл.);

в) Овлашћење на потраживање накнаде за јавно саопштавање снимљене интерпретације са носача звука (уз помоћ техничких уређаја као што је грамофон, магнетофон и сл., постављеног на јавном месту као што је робна кућа, возило јавног превоза и сл.);

г) Овлашћење на потраживање накнаде од продаје техничких уређаја и средстава која су пододна за умножавање интерпретације. Ово овлашћење је у свему аналогно овлашћењу које имају и аутори.²⁷ Право на ову накнаду интерпретатори могу остварити само преко организације за колективно остваривање ауторског и сродних права.²⁸ Начин наплате накнаде одређен је

---

²⁶ У научној литератури се сматра да је разлог за редукцију овог искључивог овлашћења само на емитовање живих интерпретација практичне а не правно-системске природе. Наиме, кад би интерпретатор имао искључиво овлашћење на емитовање својих снимљених интерпретација, сваки облик секундарног коришћења такве интерпретације (нпр. емитовање, и други облици јавног саопштавања) био би оптерећен обавезом корисника да прибави дозволу превеликог броја носилаца права (аутора дела, интерпретатора, произвођача фонограма или видеограма), (Слободан Марковић, Зоран Миладиновић, *Право интелектуалне својине*).

²⁷ Видети: *Ibid.*, стр. 83.

²⁸ Организација за колективна остваривања права интерпретатора ПИ из Београда (Организација ПИ) не штити морална права интерпретатора. Имовинска права Организација ПИ штити и то на основу дозволе коју је издао Завод за интелектуалну

законом.²⁹ Лице које је дужник плаћања накнаде није емисиона станица, односно корисник који јавно саопштава снимљену интерпретацију са издатог фонограма, већ је то произвођач фонограма. Ово зато што је он субјект засебног овлашћења на потраживање накнаде од поменутих корисника за исте облике коришћења издатог фонограма, и што је законодавац прописао да он прикупља јединствену накнаду коју мора да подели са интерпретатором. Битно је нагласити да интерпретатор нема никакво овлашћење на потраживање накнаде за емитовања његове интерпретације ако је она снимљена на видеограм.

Трајање права

Субјективно право интерпретатора трајало је пре измена 50 година од дана издавања снимка интерпретације.³⁰ Личноправна овлашћења интерпретатора трају и по престанку његових имовинскоправних овлашћења. Рок се рачуна од 1. јануара године која непосредно следи за годином у којој се десио догађај релевантан за почетак рока. С обзиром на то да је у ЕУ рок заштите интерпретација снимљених на фонограм 70 година, треба нагласити да се и у нашем праву поступило исто. Измене везане за продужење трајања заштите проузроковане су потребом усклађивања са Директивом 2011/77 ЕУ Европског парламента и Савета од 27. септембра 2011. године, којом се мења и допуњава Директива 2006/116/ЕУ о трајању заштите ауторског и одређених сродних права.

4) ИЗМЕНЕ ЗАКОНА

ЕУ дуги низ година има активну политику у области интелектуалне својине, у циљу усклађивања законодавства међу државама чланицама. Од

својину. Колективно остваривање имовинских права поверених Организацији ПИ укључује: емитовање интерпретације са издатог снимка на носачу звука (чл. 117 ст. 1.1.); јавно саопштавање интерпретације, која се емитије са издатог снимка на носачу звука (чл. 117 ст. 1.2); јавно саопштавање интерпретације са издатог снимка на носачу звука (чл. 117 ст. 1.3); интерактивно чињење доступним интерпретације јавности (чл. 116 ст. 1 тачка 6); као и посебна накнада за интерпретаторе (члан 39 у вези са чл. 146). Интерпретаторска имовинска права остварују се преко Организације ПИ, на основу уговора који закључују индивидуални интерпретатор – извођач и Организација ПИ, преко налога који интерпретатор издаје Организацији ПИ, или на основу ЗАСП. <https://www.pravainterpretatora.org/> (21.04.2018)

²⁹ ЗАСП члан 118.

³⁰ Ако снимак интерпретације није издат, онда се рачунало 50 година од дана снимања интерпретације.

ступања на снагу Уговора о функционисању ЕУ (УФЕУ) 2009,³¹ права интелектуалне својине у искључивој су надлежности ЕУ (члан 118). Наиме, иако су права интелектуалне својине уређена бројним националним прописима, она подлежу и законодавству ЕУ. Чланом 118 УФЕУ предвиђено је да у контексту успостављања и функционисања унутрашњег тржишта, Европски парламент и Веће, у складу са редовним законодавним поступком, утврђују мере за стварање европских права интелектуалне својине да би се пружила уједначена заштита права интелектуалне својине у читавој Унији и успоставио централизован систем за давање овлашћења, усклађивање и надзор на нивоу Уније.³² Законодавна активност ЕУ састоји се углавном у усклађивању одређених посебних аспеката права интелектуалне својине стварањем јединственог европског система. Пре уласка у ЕУ Република Србија спроводи обиман поступак усклађивања свога правног поретка с правним тековинама, *aquis communautaire* ЕУ. Споразумом о стабилизацији и придруживању (СПП) преузела је обавезу да ће гарантовати обим заштите интелектуалне својине сличног обиму који постоји у ЕУ, укључујући и средства за спровођење тих права.³³ У току је процес усклађивања нашег права са правом ЕУ, на основу одредаба Споразума о стабилизацији и придруживању³⁴ између Европских заједница и њених држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, односно са одредбама Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије са друге стране.³⁵ Доношењем Закона о ауторском и сродним правима (ЗАСП) из 2009. године, те изменама и допунама овог закона, РС је ускладила свој правни поредак у овој области са правним тековинама ЕУ и тиме испунила обавезе које пред њу ставља ССП.³⁶ Даљи

³¹ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, *OJ C 326*, 26.10.2012, pp. 47–390, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (10.01.2017.)

³² http://www.azzk.me/1/doc/Ugovor_o_funkcionisanju_EU.pdf (10.01.2017.)

³³ Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, („Сл. гласник РС”, број 83/08).

³⁴ Наслов VI, члан 75 Споразума о стабилизацији и придруживању (Интелектуална, индустријска и комерцијална својина).

³⁵ Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, „Службени гласник РС”, број 83/08.

³⁶ Интелектуална својина у Републици Србији уређена је низом закона и прописа који су током преговора о приступању ЕУ често мењани и прилагођавани како би се остварио циљ усклађивања посебних аспеката права интелектуалне својине и осигурала заштита овог права на територији ЕУ, стварањем јединствених европских правних инструмената. С обзиром да се интелектуална својина дели на: индустријску својину и ауторска и сродна

поступак је на доследној примени имплементираних одредби. Измене и допуне ЗАСП имале су за циљ успостављање ефикаснијег система правне заштите ауторског и сродних права. Оне се односе на унапређење колективног остваривања ауторског и сродног права, на продужење трајања заштите имовинских права интерпретатора и произвођача фонограма и на јачање грађанскоправне заштите ауторског и сродних права. Измене везане за продужење трајања заштите проузроковане су потребом усклађивања са Директивом 2011/77 ЕУ Европског парламента и Савета од 27. септембра 2011. године, којом се мења и допуњава Директива 2006/116/ЕУ о трајању заштите ауторског и одређених сродних права.³⁷ Измене и допуне ЗАСП које се односе на грађанскоправну заштиту произашле су из обавезе усклађивања са Директивом 2004/48/ЕУ Европског парламента и Савета од 29.4.2004. године, о спровођењу права интелектуалне својине (у даљем тексту: Директива 2004/48/ЕУ).³⁸

5) ИЗВОРИ

Bainbridge, D., *Intellectual Property*, Sixth edition, Pearson Education Limited, Harlow, 2007.

Бесаровић, В., *Интелектуална својина*, Београд, 2011.

Бесаровић, В., Жарковић, Б., *Интелектуална својина*, књига друга: Међународни уговори, Досије, Београд.

Cooper, R. G., Kleinschmidt, E. J., Success Factors in Product Innovation, *Industrial Marketing Management*, Vol.16, Issue 3, 1987.

Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (*Official Journal of the European Union L 157 of 30 April 2004*) Directive 2004/48/EC should read as follows: Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, *Official Journal of the European Union, L 195/16*.

права, због ширине подручја које је њиме обухваћено, ауторска и сродна права уређена су мноштвом правних норми закона и подзаконских прописа.

³⁷ Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version) (*Official Journal of the European Union L 372/12, 27.12.2006*).

³⁸ Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (*Official Journal of the European Union L 157 of 30 April 2004*) Directive 2004/48/EC should read as follows: Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, *Official Journal of the European Union, L 195/16*.

- Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version), (*Official Journal of the European Union L 372/12, 27.12.2006*).
- Janjić, M., *Industrial Property and Copyright Law*, Second Edition, Official Gazette of the SFRY, Belgrade, 1982.
- Јањић, М., *Ауторско филмско право*, Београд, 1971.
- Конвенција о заштити произвођача фонограма од недозвољеног умножавања њихових фонограма – Женевска конвенција („Сл. лист СРЈ“ – *Међународни уговори*, 13/2002).
- Љубојевић, Н., Варга, С., *Заштита компјутерског програма, са основама Ауторског и патентног права*, Универзитет у Новом Саду, Зрењанин, 2014.
- Ploman, W., Hamilton, E., Clark, L., *Copyright: Intellectual Property in the Information Age*, London, 1980.
- Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране („Сл. гласник РС“, број 83/08).
- Миладиновић, З., *Право интелектуалне својине*, Крагујевац, 2009.
- Марковић, С., Поповић, Д., *Право интелектуалне својине*, Правни факултет у Београду, 2013.
- Спаић, В., *Теорија ауторског права и ауторско право у СФРЈ*, Загреб, Београд, Чаковец, 1983.
- Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране („Сл. гласник РС“, број 83/08).
- Уговор о интерпретацијама и фонограмима („Сл. лист СРЈ“ – *Међународни уговори*, 13/2002).
- Уредба о ратификацији Конвенције о оснивању светске организације за интелектуалну својину („Сл. лист СФРЈ – *Међународни уговори и други споразуми*“, бр. 31/72 и „Сл. лист СФРЈ – *Међународни уговори*“, бр. 4/86 – др. уредба).
- Закон о ауторском и сродним правима („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012 и 29/2016 - одлука УС).
- Закон о потврђивању Међународне конвенције о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију („Сл. лист СРЈ – *Међународни уговори*“, бр. 13/2002).

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Правне норме којима се уређује правна заштита сродних права и права интерпретатора садржане су данас у међународним, регионалним и националним изворима права. Конвенција о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију закључена 1961. године у Риму, представља основни извор међународноправне заштите у области сродних права. Наша земља је ратификовала ову конвенцију, чиме је она постала формалноправно извор међународноправне заштите сродних права у Републици Србији. Она се заснива на принципима националног третмана странаца и минималних права. Уговор о интерпретацијама и фонограмима који је усвојила WIPO (Светска организација за интелектуалну својину), као међународни инструмент за заштиту интерпретатора и произвођача фонограма, наша земља је такође ратификовала. У току је процес усклађивања нашег права са правом ЕУ, на основу одредба Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њених држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, односно са одредбама Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране. Уопштено посматрано, Република Србија је остварила добар напредак у хармонизацији права интелектуалне својине. Значај права интелектуалне својине ЕУ је и у томе што оне земље које тренутно нису чланице ЕУ, приликом обликовања свог националног законодавства из ове области преузимају решења из регулативе ЕУ. Изменама и допунама ЗАСП наш законодавац је пратио европске правне тековине. Измене и допуне ЗАСП имале су за циљ успостављање ефикаснијег система правне заштите ауторског и сродних права. Оне се односе на унапређење колективног остваривања ауторског и сродног права, на продужење трајања заштите имовинских права интерпретатора и на јачање грађанскоправне заштите ауторског и сродних права. Измене везане за продужење трајања заштите проузроковане су потребом усклађивања са Директивом 2011/77 ЕУ Европског парламента и Савета од 27. септембра 2011. године, којом се мења и допуњава Директива 2006/116/ЕУ о трајању заштите ауторског и одређених сродних права. Измене и допуне које се односе на грађанскоправну заштиту произашле су из обавезе усклађивања са Директивом 2004/48/ ЕУ Европског парламента и Савета од 29. априла 2004. године, о спровођењу права интелектуалне својине. Доношењем Закона о ауторском и сродним правима, те изменама и допунама овог закона, Република Србија усклађује свој правни поредак у овој области са правним тековинама ЕУ и тиме испуњава обавезе које су пред њу стављене ССП. Међутим, значајан је и поступак доследне примене имплементираних одредби. На тај начин наш законодавац прати све европске стандарде правног уређења ове области, а носиоцима сродних права омогућава се адекватна правна заштита. На путу

придруживања ЕУ Република Србија свој правни систем благовремено припрема како за тржишно такмичење, тако и за европску теорију и праксу.

THE RIGHTS OF THE PERFORMERS AS THE RELATED RIGHTS

Abstract: The subject of research in this manuscript is the right of a performer. It is a kind of related rights, which has special features and its legal nature and content are similar to copyright and other related rights. The right of a performer is solely the right that empowers his carrier to prohibit or permit the use of a certain interpretation. It is a sole right that, besides the property rights, also includes personal legal powers. The authors have presented a chronological review of the regulation of the related rights and the rights of the performer to international law and domestic legislation. It is also pointed to the process of harmonization of domestic legislation with legal acquis of the European Union in this area, as well as to the obligations which are arising from the ratified international documents and the European integration process.

Key words: related rights, rights of performers, legal acquis of the European Union.